

складаються і поступово змінюються ті або інші життєві установки особистості, котрі й визначають сутність її духовності, її моральне обличчя. Сім'я дає дитині первинну підготовку до життя, яку школа все-таки не може дати, тому що необхідний безпосередній дотик до світу близьких, які оточують дитину, світу дуже рідного, дуже потрібного, світу, до якого дитина з перших років звикає і з яким рахується. А вже потім народжується невідоме почуття самостійності, яке школа повинна підтримувати.

Список використаних джерел та літератури

1. Антоненко М. Погляди В. О. Сухомлинського на процес шкільного навчання / М. Антоненко // Рідна школа. — 2002. — № 5 — С. 16—18.
2. Бондарчук О. І. Сім'я як осередок соціалізації дитини // Проблеми соціальної захищеності дітей в ринкових умовах. — К.: АЛД, 1998
3. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах : тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2001 року. — К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2002. — 144 с.
4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
5. Каменева Н. С. Психологічний аспект соціалізації особистості в колективі в умовах гуманізації суспільства / Н. С. Каменева // Social-science. — 2010. — № 2. — С. 131.
6. Кравченко Т. В. Особливості взаємодії сім'ї і школи у формуванні особистості дитини / Кравченко Т. В. // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи/ наук. зб. / Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. - К., 2005. - С. 122-128.
7. Кравченко Т.В., Трубавіна І.М. Допомога батькам у вихованні дітей. Методичні рекомендації. — К.: ДЦССМ, 2004. — 99с.
8. Кушнір В. Підходи до розуміння сім'ї і факторів сімейного виховання / Кушнір В. // Зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини. — 2009. — № 2. — С. 200-205.
9. Леонова Л. Педагогічні умови сімейного виховання в сучасних українських родинах / Л. Леонова // Педагогіка і психологія проф. освіти. - 2011. - № 3. - С. 163-170.
10. Педагогіка сімейного виховання: теорія і методика : навч. посіб. для студ. пед. ун-тів / уклад.: С. С. Заєць, Т. В. Кравченко; Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, Каф. соц. пед. та історії педагогіки. — Умань, 2011. - 127 с.
11. Рацул А. Педагогічні умови родинно-сімейного виховання дітей / А. Рацул // Рідна школа 2007. — № 4. — С. 53-56.
12. Фатєєва К. В. Роль сімейного виховання у формуванні особистості / Фатєєва К. В. // Херсон. держ. ун-т: зб. наук. пр.— 2009. — № 52. — С. 209-213.

Будзінська О.В.,

практичний психолог

Кам'янець-Подільського ліцею І-ІІІ ступенів "Славутинка"

Хмельницької обласної ради

Роль сім'ї в розв'язанні проблем навчання й виховання учнів.

Педагогіка партнерства

Стаття присвячена питанням, які виникають на сучасному етапі в спільній роботі сім'ї та школи в умовах педагогіки партнерства.

Ключові слова: сім'я, школа, взаємодія, педагогіка партнерства, освітній процес, виховання.

Роль сім'ї в навчанні й вихованні дитини велика та відповідальна. Батьки є першими вихователями, які зміцнюють та загартовують дитячий організм, розвивають інтереси, смаки та здібності дитини, розвивають любов до знань, спостережливість, допитливість і працьовитість. Сім'я сприяє розумовому, моральному, естетичному й фізичному розвитку дитини. Від сім'ї починається шлях дитини до пізнання світу, свого становлення

як особистості, шлях до шкільного та позашкільного навчання. В. О. Сухомлинський стверджував: "У сім'ї шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини-культурної особистості. Із сім'ї починається суспільне виховання. У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. Сім'я – це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави. На моральному здоров'ї сім'ї будується педагогічна мудрість школи" [1, с. 6].

Сім'я відіграє визначальну роль не лише у формуванні особистості дитини, а й суспільства в цілому. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу. У Державній національній програмі "Освіта (Україна XXI століття)" підкреслюється: "В основу національного виховання мають бути покладені принципи єдності сім'ї і школи, наступності і єдності поколінь. Школа має продовжувати родинно-сімейне виховання, працювати в тісному контакті з батьками, налагоджувати взаємозв'язок між школою і родиною, бо це – основа, передумова підвищення активності навчання та виховання" [2].

Проблема взаємовідносин сім'ї й школи виникла відносно недавно в педагогіці. До ХХ ст. у зарубіжній та вітчизняній педагогіці існував чіткий поділ виховання на сімейне і виховання в освітньому закладі.

Діти здобувають освіту, виховуються і навчаються не лише в школі. Їхній розвиток продовжується і поза стінами школи і насамперед – у сім'ї. Сім'я – один із головних виховних інститутів, значення якого у формуванні особистості дитини важко переоцінити. Лише в сім'ї, під керівництвом та з допомогою батьків дитина пізнає навколишній світ у всіх його складностях і багатогранних проявах, тут проходить її громадське становлення, формується світогляд та естетичні смаки. [3, с. 41]

На рубежі ХІХ і ХХ століть вперше виникає ідея взаємодії школи та сім'ї у процесі виховання дитини. Єдність сім'ї і школи відіграє важливу роль у вирішенні завдань всебічного розвитку та виховання школяра. Важливого значення цій проблемі надавали відомі педагоги: Януш Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Стельмахович та інші дослідники. К. Н. Вентцель поряд з проблемами сімейного виховання, освіти батьків порушує проблему зв'язку школи з батьками. Н. К. Крупська була одним із перших педагогів, які пропагували ідею тісної взаємодії школи з сім'єю. А. С. Макаренко стояв у витоків вирішення проблеми взаємодії школи та сім'ї. В. Оржеховська, В. Кириченко, Г. Ковганіч переконані у тому, що виховання дітей у школі і сім'ї – це нероздільний процес з єдиною метою, який зорієнтований не лише на спільні зусилля навчального закладу і сім'ї у вихованні школярів, а й на їх виховну співпрацю у цьому процесі. Його здійснення передбачає єдино спрямовану взаємодію у взаємозалежній діяльності у системі стосунків батьків і педагогів. Стосунки співпраці передбачають рівність сторін, взаємну доброзичливість і повагу [5, с. 16].

Головними завданнями спільної діяльності навчального закладу і сім'ї з питань вирішення проблем навчання, виховання і розвитку дітей можна виділити такі: інтеграція зусиль сім'ї і педагогічного колективу в діяльності щодо розвитку особистості дитини; забезпечення участі батьків в організації навчально-виховного процесу і шкільному самоврядуванні; мотивацію батьків до вивчення науково-методичної та психолого-педагогічної літератури з проблем розвитку та виховання дітей; підвищення психолого-педагогічної культури батьків, поповнення арсеналу їх знань, вмінь і навичок виховної взаємодії з дітьми; підвищення відповідальності батьків за виховання дітей, ролі батька у родині; створення системи просвітницької роботи, спрямованої на підвищення правової культури батьків; презентації успішного досвіду сімейного виховання; підвищення рівня проінформованості батьків та їхньої компетентності з проблем формування здорового способу життя, профілактики асоціального поведінки та поширення шкідливих звичок, репродуктивного здоров'я дітей та молоді, організації змістовного сімейного дозвілля; залучення батьків до виховної роботи з дітьми та молоддю за місцем проживання; надання психолого-педагогічної підтримки та допомоги проблемним сім'ям [5, с. 20-21].

Проблема співпраці сім'ї та школи у вихованні дітей досить складна і багатогранна. Насамперед це стосується структури взаємодії, розподілу обов'язків, ролей, завдань і функцій між усіма учасниками освітнього процесу, вироблення спільних дій. Батьки можуть створювати свої органи громадського самоврядування, а отже – впливати на освітній та виховний процеси.

У реаліях сьогодення в умовах модернізації української освіти одним із напрямків оптимізації навчального процесу є спрямування його на демократизацію взаємовідносин викладача та учня, що відображається в нових підходах до навчання. Метою нової школи є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [1, с. 14]. Місія нової школи - допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками [1, с. 16].

Педагогіка партнерства – це ключовий компонент формули Нової української школи, це взаємна повага до особистості, це педагогіка з особистісно-орієнтованим навчанням, у центрі якого – дитина [2, с. 13].

Термін "партнерство" переважно визначається як система взаємовідносин, які відбуваються в процесі спільної діяльності; спосіб взаємодії, організований на принципах рівності, добровільності та доповнюваності всіх її учасників; спосіб взаємовідносин, де зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені і злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівності. Отож педагогіка партнерства – це напрям педагогіки, що включає систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах спілкування, взаємодії та співпраці, де чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, педагогів).

Головним завданням педагогіки партнерства, у центрі якої особистість дитини, її самобутність, самоцінність, є розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, максимальний їхній вияв, ініціювання, використання індивідуального (суб'єктивного) досвіду кожної дитини; допомога батьків у самовизначенні та самореалізації, уникнення формування попередньо сформованих якостей, розвиток культури життєдіяльності особистості.

Базовими принципами партнерства є усвідомлення єдності цінностей для учнів та вчителів, а саме: визнання гідності та прав дитини, повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення, рівність сторін, взаємна підтримка, довіра у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, право вибору й відповідальність; принципи соціального партнерства, які включають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань та обов'язковість виконання домовленостей.

В умовах партнерського навчання кожен учень може оволодіти необхідними навичками з базових та профільних предметів; розкрити перед собою нові горизонти пізнання; розвинути спроможність приймати самостійні рішення; розвинути здібності критичного мислення та незалежного висловлювання; розвинути свій емоційний інтелект та самосвідомість; навчитись радіти навчанню й поважати освіту; отримати необхідну індивідуальну підтримку та зберегти і зміцнити моральне, фізичне і психологічне здоров'я.

Наше сьогодення, зумовлене пандемією, поставило нас віч-на-віч перед неочікуваним та досить серйозним випробуванням для усіх учасників освітнього процесу (освітян, учнів та їхніх батьків), а саме: перехід на дистанційну форму навчання. *Питання розвитку дистанційної освіти набуло неабиякої актуальності у педагогіці партнерства, оскільки воно може стати ефективним інструментом не лише під час карантину, але й під час очної та змішаної форми навчання.* Дистанційний формат передбачає наявність всіх притаманних очному навчанню атрибутів, таких як: групові дискусії, колективне обговорення вивченого матеріалу, живе спілкування тощо.

Для забезпечення повноцінного освітнього процесу на відстані, окрім технічного інструментарію, вчителю необхідно володіти низкою професійних та особистих компетентностей, які дозволяють зацікавити, організувати учнів на початковому етапі та

втримати їхню увагу аж до завершального етапу. Втім, цього також недостатньо: в умовах дистанційного навчання стрімко зросла роль батьків, оскільки від дітей, особливо молодшого віку, важко вимагати абсолютної дисципліни та концентрації. Під час карантину вчителі активно заохочували батьків допомагати учням. Завдяки такій співпраці батьки можуть повною мірою включитися до навчального процесу. Це дозволить визначити спільне бачення траєкторії розвитку дитини, чітко усвідомити права та обов'язки одне одного, мінімізувати загрозу виникнення непорозуміння. Партнерські взаємини між учителем та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, а саме: відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири. Рівноправність взаємин між педагогом та родиною учня дозволяє зменшити ризик виникнення **конфліктних ситуацій**. А якщо суперечності все ж виникнуть, їх завжди можна розв'язати конструктивно, знайшовши компромісне рішення. Така модель взаємодії дорослих неодмінно стане взірцем для школярів.

Саме завдяки педагогіці партнерства такі поняття, як толерантність, співчуття та свобода вибору можуть стати основоположними для нашого суспільства.

Отже, співпраця родини й школи має ґрунтуватися на взаємоповазі, рівноправному партнерстві. Педагогічний колектив та колектив батьків – це має бути єдиний живий організм, об'єднаний спільною метою, гуманними стосунками та високою відповідальністю.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи // Режим доступу <http://osvita.ua/school/method/upbring/676>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Загальна редакція / Грищенко Михайло та ін. Київ, 2018.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytela / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. - 206 с.
4. Педагогіка партнерства як один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу // Режим доступу <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>
5. Проект Закону України «Про освіту» №3491-д від 04.04.2016 // Режим доступу http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58639
6. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. — Х.: Видавництво «Точка», 2007. — 192 с.
7. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. — Х.: Видавництво «Точка», 2007. — 192 с.

Вавдійчик А. А.,

асистент вчителя, вчитель-логопед
Кам'янець-Подільська ЗОШ №12

Особливості діагностики тривожності у дітей з порушеннями мовлення молодшого шкільного віку

У статті розглядається питання виявлення причин, діагностики та окремі аспекти корекції високого рівня тривожності у дітей з порушенням мовлення молодшого шкільного віку.

Ключові слова: тривожність, психічний стан, мовленнєвий недорозвиток, страх, діти з порушеннями мовлення.

Намір вивчати тривожність виник безпосередньо внаслідок спроб усунення чи зменшення її надмірного рівня. Пошуки спеціальної інформації про цей психічний стан, показали, що його вивченню приділяється недостатньо уваги у вітчизняній науково-методичній літературі. Це прямо пов'язане з тим, що психічні стани стали предметом